[illegible]कदेवदेवेश त्र्यंबका...लतावने। अथ सा पार्वती तत्र विनयावनता स्थिता॥२॥ कथ
यामास शंकरं शृंगाग्र्यं माहेश्वरं व्रता श्रुतानि मे महादेव व्रतानि तिथयस्तथा। दानधर्मा
श्चानेकानि तीर्थयात्राः सहस्रशः। नास्ति मे निश्चयस्तेषु नीताहं संशयं त्वया॥३॥ श्रे
ष्ठं सर्वव्रतानां तु भुक्तिमुक्तिप्रसाधनं। तद् ब्रूहि श्रोतुमिच्छामि तव सान्निध्यकारणं॥४॥
ईश्वर उवाच॥ शृणु देवि परं गुह्यं व्रतानामुत्तमं व्रतं। यन्न कस्यचिदाख्यातं रहस्यं
वदामि ते॥५॥ माघफाल्गुनयोर्मध्ये कृष्णपक्षे चतुर्दशी॥ शिवरात्रिस्तु सा ज्ञेया सर्व
यज्ञफलप्रदा॥७॥ दानयज्ञैस्तपोयज्ञैरन्यैश्च बहुदक्षिणैः॥ शिवरात्रिसमं नास्ति [illegible]
यज्ञसहस्रकं॥८॥ न ते यमपुरीं यान्ति यैः कृता सा चतुर्दशी। भुक्तिमुक्तिप्रदा [illegible]
निःसत्यं वदामि ते॥९॥ देव्युवाच॥ कथं यमपुरीं देव पापरूपः शिवं व्रजेत्।
दाश्चर्यमाभाति तत्त्वं कथय मे प्रभो॥१०॥ ईश्वर उवाच॥ कश्चिदासीत्पुरा देवि [illegible]
राजीवघातकः। पक्षिमंदरावासी च भूधरारण्यचारणः॥११॥ जीवघातभवैर्मांसैः कुटु

वर्धारस्यांतकः ॥ पीनदेहो धनुष्पाणिर्वक्रमध्यांगुलिर्ध्रुवं ॥ १२ ॥ स जगाम वनं घोरं सिं[illegible]
घ्रसमाकुलं ॥ कुटुंबपालनार्थं वै मांसहरणतत्परः ॥ १३ ॥ निरैदात वनं गत्वा सर्वा दिशः [illegible]
तः ॥ पदं च पदमार्गं च समपश्यन्मृगाय वै ॥ १४ ॥ इतस्ततश्च धावन्स श्रमेण [illegible]
सः ॥ वनं च पर्वतोद्देशान्पश्यं विचचार ह ॥ १५ ॥ न प्राप्तास्तस्य गंधेन न शश्यं तिर्ग्मृगजातयः [illegible]
मत्तुध्वकस्तावद्यावदस्तंगतो रविः ॥ १६ ॥ जीवघातमनाश्याथ नैराश्यं च जगाम स ॥ ददर्श च
दिनापाये तडागं सुमनोहरं ॥ १७ ॥ चिंतयामास तं दृष्ट्वा तडागं सलिलार्थिनां ॥ करिष्यामि [illegible]
सर्वेषां जीवानां घातनं ध्रुवं ॥ १८ ॥ ततो जलसमासन्नं तत्तीरे जातमग्रतः ॥ आरुरोह [illegible]
रोदात्मनो गुप्तिकारणं ॥ १९ ॥ जालमध्ये महालिंगं तेषु तेनादृष्टं भवं ॥ बिल्वपत्रं [illegible]
आलमध्ये व्यवस्थितः ॥ २० ॥ सुरवायस्थानि पर्णानि तेनादाय निरोधने ॥ [illegible] भा
गन्पपतं लिंगमूर्द्धनि ॥ २१ ॥ दर्शनात्स्पर्शनात्तस्य [illegible] जातं जनैः सह ॥ तैरस्य पातकं
सीनं यावज्जन्मसमुद्भवं ॥ २२ ॥ [illegible] वराडप ॥ सुकृतं तु [illegible]
पिवकोईवं ननीयते ॥ २३ ॥ नदिवा नाजलं तस्य [illegible] ॥ निरी [illegible] वन
[illegible] समागता ॥ २४ ॥ एवं गतस्य तेरात्रे [illegible] ॥ दुती[illegible]

गताहरीणेजतो ॥२५॥ शोभनानूयं सेयं पन्ना अजंती त्वयं रोगाति । वीक्षमाणा दिशस्सर्वाश्चो
त्कुल्लनयनोजला ॥२६॥ लुब्धकेन पिपासार्त्ता ध्यायन्ती सलिलार्थिनी । तामालोक्य शरं
घोरं समधत्त सकार्मुके ॥२७॥ एतस्मिन्नंतरे दृष्टो लुब्धको मृगकांतया । वायसकृतसंधा
नरशरस्सूर्यदृवापरः ॥२८॥ लुब्धकोयमिति ज्ञात्वा सातीव व्याकुलाऽभवत् । कालवन्नत्रात
स्तं मा जगादाथ लुब्धकं ॥२९॥ स्थिरो भव महाव्याध न यातव्यश्शरो मयि । ज्ञेयास्मि किं
मर्थं मां कथय त्वं तदद्य मे ॥३०॥ व्याध उवाच ॥ कुटुंबः पीड्यते स्मार्के दुःखासंप्रांतमात्व
समरैवमयायोध्या जीवानां मांसहारणात् ॥३१॥ धान्यं नास्ति गृहे स्माकं तेनाहं त्वां प्रहरिणि
वै । तयास्महं वचोर्दावि कुर्वाणो मृगकांतया ॥३२॥ पुत्रो सौ यातके घोरे रिंगार्च्चनं कृतं सा
अज्ञानेन कृतं पुण्यं तेन न व्याधेन या व्रती ॥३३॥ आश्चर्यकारिणी वाचा लुब्धकस्य तदा भ
वत्प्रोवदंतामिमं वाणीं कुतस्त्वं मृगसुन्दरि ॥३४॥ मयापि निरहता जीवा वनचरः पृथि
वीतले । न दृष्टे तादृशी माया पशूनां वनवासिनां ॥३५॥ कस्मिन्वंशे त्वमुत्पन्ना कुत
आगम्यते त्वया । कथयेत्याभवद्वाचि मम कौतूहलं महत् ॥३६॥ हरिण्युवाच ॥
एतलुब्धक वृत्तांतं कथयामि तवाग्रतः । पूर्वमासमहं स्वर्गे रंभाख्याता सवाप्सरा ॥

६

अत्यन्तं रूपलावण्या सौभाग्यमदमोहिता। सौभाग्यमदयुक्तान्योदानवोमदगर्वित:॥३८॥
ममभर्ता हिरण्याख्यो नाम्ना मितितवमन्यते। जीवितं मे हृतो यस्याद्भ्रूभे षा चाकृता [illegible]
तेन सार्द्धं वकुतिथं भुक्त्वा भोगान्यथेप्सितान्। एकस्मिन्दिवसे व्याधक्रीडं [illegible]
सह॥४०॥ एवमुक्तं प्रोक्त [illegible] दिव्यं शंकरस्थाय नंयत:॥ मह्यं मे यावक्तत्राहूता [illegible]
दत्तमं॥४१॥ कथं गता सिरभैत्त्वं कुत्र केन च वारिता। किं वा सौभाग्यगर्वेण [illegible]
मम मंदिरे॥४२॥ कथमस्य च प्रयत्नेन यथा शापं ददामि ते। मयातिभीतया [illegible]
शंकरागत:॥४३॥ शृणु देव जगन्नाथ शापानुग्रहकारक:। अस्ति तत्रानलप्र
तोदानवोमदगर्वित:॥४४॥ तेन सार्द्धं चिरं कालं क्रीडं तं तस्य मंदिरे। [illegible] भोग
[illegible] नोयितादेव दर्शनं॥४५॥ कन्तुं तेनागतास्त्री [illegible] सृष्टिसंहारकारक। तस्यास्त
द्वचनं श्रुत्वा शप्तास्या शंकरेणैव॥४६॥ हिरण्याख्यो भवत्वेणो हरिणी त्वं भविष्यसि
भविता त्यासपत्नी ते तथा [illegible] शंकाले:॥४७॥ दृष्ट्वा शापानुमोद्ग्रत्व [illegible] एवतानुभ
[illegible] कालं पुरा त्वं देयूर्वजन्मस्मरिष्यसि॥४८॥ तस्मिन्काले धमा [illegible]
मशापं [illegible] विष्यति। [illegible] शंकरशापेन चागता। हमस्ती नृत्ते॥४९॥ [illegible] स्थाने भूमंतपा

पि[illegible]रोमया। श्रुत्वैतं वैदु:खिता व्याधस्य पत्न्यास्त्री प्रजल्पने ॥५०॥ नास्ति मे रुधि
रं मे न जीवितं चाल्पमास्ति मे। आयाति भागिनी मेन्या लं पातुं सुत्नुध्वक ॥५१॥ समर्थाद्र
[illegible] मां सरक्ते न पूरितो ॥ व्याध: मामृगी यदि नायाति त्वं च ग्रासं त्वया तितो ॥५२॥ तदा
[illegible] विकुर्वं वदोपायं ममाग्रत: ॥ मृग उवाच ॥ विप्रो भूत्वा वयो व्याध। क्रियाहीन: प्रज
त ॥५३॥ स्वाध्यायसंस्काररहित: सत्यशौचविवर्जित:। तस्य पापेन लिप्यामि यदि नाया
ति सा मृगी ॥५४॥ दत्तानि दद्तो यो न्य: कुमति: स नून्निवारयेत्। तस्य पापेन लिप्यामि यदि
नागमिष्यामि ॥५५॥ देवद्रव्यं गुरुद्रव्यं यो हरेच्च वसुंधरां। तस्य पापेन लिप्ये हं भवेयं व्याधस
त्तम ॥५६॥ दीपेन ज्वालयेद्वृक्षं पादेन ताडयेत्पदं। भर्त्तारं स्वामिनं हत्या बालमात्मानमेव च ॥५७॥
पुराणदानवेदानां श्रवणेन विवर्जित:। क्षत्रिय स्तस्य पापेन लिप्ये हं व्याधसत्तम ॥५८॥ व्या
धेन तद्वच: श्रुत्वा मुक्ता सा हरिणी तत:। जलं पीत्वा जगाम सा मृगी निजमाश्रमं ॥५९॥
अथ स्थितो बिल्ववृक्षे स कुर्वाणो गुप्तमात्मन:। शिवं शिवं तदा दृष्ट्वा मन जाग्रम्मूर्जि
तवान् [illegible] वं ॥६०॥ नानि तां हुत्वा पत्राणि मार्गशोधनतत्पर:। सर्व पाप प्रणाशो भूद्घाता
नि शिवभक्तके ॥६१॥ यावन्नरो दन्ते सो ध्यता वद्दृष्टा पुरा सरवी। इत्युक्त्वा सा गता तानस्मा

द्वितीयाध्यागतातदा ॥६२॥ शरं संधातुमारब्धः कालरूपसमत्वरं ॥ मृग्युवाच ॥ धनुर्द्धरमहा
व्याधसर्वजीवविनाशक ॥६३॥ एकं मे मे वचनं देहि पश्चान्मां त्वं निपातय ॥ भगिनीमे समागतो
के नैमार्गणासमागता ॥६४॥ कथं गता वदस्व ॥ असत्यं कथ्यसे परं ॥ व्याध उवाच ॥ मयैतत्त्वाग्र
दत्तात्वं शपथः प्रत्ययावहैः ॥६५॥ सत्यं तद्वचनं ज्ञात्वा मनो हृत्वा निपातये ॥ मृग्युवाच ॥ स्थ
तो भवमहाव्याधो मामां व्याध निपातय ॥ मम भर्त्तासुपीनांगो मांस शोणित पूरितः ॥ जलपाना
र्थमेतेन मार्गेणावागमिष्यति ॥६७॥ प्रतिज्ञां च कृतवती पूर्वोक्तां त्वां ॥ सा ग्रामेस्थापि
तं त्यक्त्वा गछतां यदघं भवेत् ॥६८॥ कृतघ्नानां च यत्पापं गोघ्नानामामहद्भवेत् ॥ तेनानेनय
ना लिप्यामि यदि नायाति मे यदि ॥६९॥ व्याधेन तद्वचः श्रुत्वा मुक्ता सा हरिणी ततः ॥ जलं
पीत्वा गता मार्ग सा मृगी निजमाश्रमं ॥७०॥ जाग्रता सर्वया रात्रौ विल्वनाम्रयतातत ॥ लिंग
...तेन पुनरज्ञानतस्तदा ॥७१॥ एतस्मिन्नन्तरे देवि सामायातो मृगोत्तमः ॥ निरीक्ष्य मा
र्गं स्वां स्तु दृष्टास्तु हरिणीयदा ॥७२॥ तं दृष्ट्वा लुब्धको हृष्टः शरं संधातुमुद्यतः ॥ मृगो
... सोपि दृष्टः कालदृष्टापरः ॥७३॥ मृग उवाच ॥ व्याध पृच्छाम्यहं त्वत्तत्स
... ॥ आगता मम सद्भार्या ते गता वा कृतं त्वया ॥७४॥ लुब्धक उवाच ॥

वमस्येष्य मार्गीरसकृत्वा वाक्यं मम अतः । धाम्यामि वेदितस्त्वं मंमंदार्थं कृतनिश्चय ॥७५॥ यगडबान्व ।
अनुमेन्यद्धं वाग्मेन कृतार्थस्त्वं भविष्यसि । तवाहं गरुमाध्यामि स्वापदे । पृष्ठतो ऽनुजन ॥७६॥ ममता
सप्रभूतं हि नवाडशक्यते त्वया । मार्गो त्वामनुगच्छामि यावन्नोदयते रविः ॥७७॥ व्याध उवाच ॥ यदि ना
याति मे गेहं ततः किं ते करोम्यहं । मृगो वदत्प्रतिज्ञां ते करोमि प्रत्ययावहं ॥७८॥ मित्राणां भेदयेद्य
स्तु कूपादीन्यस्य दारयेत् । विरसं यो रसे कुर्यात्तेन भेदं करोति तेन ॥७९॥ विश्वस्तं घातयेद्यस्तु यः
सदा वंचयेत्परं तेषां पापेन लिंपामि यदि नायामि ते गृहं ॥८०॥ अथ किं बहुनोक्तेन [illegible] सत्यं तुभ्यं
क । यदि नायामि ते गेहं भवेयं विद्रवः कामि ॥८१॥ स तुष्टो व्याधकस्तुक्ते शरं संहृतवांस्तदा ॥ सम्बु
ध्या मित्रवत्प्रीत्या दिव्या लिंगस्य मूर्द्धनि ॥८२॥ शिवं शिवं तदभ्यर्याद्वि: स्तो [illegible] मरुपतः ॥ ह
रिणी कुर्वता वार्तामकामाज्जागरः कृतः ॥८३॥ ततः सा शर्वरी क्षीणा सूदितस्सूर्य मंड [illegible] ॥ मुक्ते ।
सो पातकैर्घोरैर्लिंगार्चायाड भावतः ॥८४॥ मृगं पश्चानुगं पश्यपाचिंतयामास लुब्धकः । आया
ति मम मार्गेण पृष्ठतो हरिणः स्वयं ॥८५॥ अटव्यां नवसत्ये षट्प्राणाः [illegible] सत्याः सदा । यथा तन्
अत्र ज्ञातं तथैव प्रतिपालितं ॥८६॥ एवं सज्ञावदा ते न गति यास्यामि का मह इति संचिंतय
व्याधः स्व[illegible] स्वद्वारमागमात् ॥८७॥ प्रशांतमानसो भूत्वा व्याधो हरिणमब्रवीत् । अहो मग

मत्त। भाग गच्छ गच्छ निजालयं ॥८८॥ नियति स्पृष्टोत्वं नाद्य यद्भव्यं तद्भविष्यति। कथितं लुब्धके
नैतिहरिणो नन्यवर्त्तत ॥८९॥ मयाप्येतत् पुरावाच्यानतं व्याधत्यज्ञामयहा सत्पां कुरुष्व मे वाक्यं व्या
धस्तेनमोस्य ग्रहः ॥९०॥ येन मुक्तिर्भवत्यास्तु मम भाविव्याधसत्तम। प्रचुरं मम मं सेवत्वं त्कुटुंबस्य
जीवनं ॥९१॥ ततस्तं मुक्तौ लब्धेन लुब्धको यावदस्पृशत्। तावद्द्रुमानं संप्राप्तस्तत्रैव दिव्यरूपसत्व
रं ॥९२॥ दिव्यरूपधरो भूत्वा तदा रूप्यादिवंययौ। हरिणी विललापाथ शोकेन व्यग्रमानसा ॥९३॥
आगता जलसांनिध्यं भर्त्तृदर्शनलालसा। किं कार्यमद्य मेनाथ जीवितेन त्वया विना ॥९४॥
ही नाथ पातकी नाथ किं कार्यं जीवितेन मे। भर्तृशोकेन हरिणी मृता लिंगसमीपतः ॥९५॥
दिव्यदेहधरा जाता दिव्यालंकारभूषिता। गता सा देवमार्गेण भर्त्तारमनुगामिनी ॥९६॥ उभ
यो संगमो जातः कैलासे मम सन्निधौ। एतस्मिन्नेव काले तु भार्या व्याधस्य गेहतः ॥९७॥
मृगंप्रत्यागमाबिनः स्वभर्त्तारं विनयान्विता। स्वागतं तव भो स्वामिन् दृष्टस्त्वं श्रमकार्बि
न ॥ गृह कुरु भोजन मित्युवसा साध्वी तमुवाच ह। ईश्वरउवाच ॥ तस्योपवासः संजातः श्रमबे
णा विनानदा ॥९९॥ भोजनं वकृतं तेन यथा रूपं तस्य भार्यया। धर्मतो न निषादेन धर्माधर्ममजा
नता ॥१००॥ अकामज्ञागरो कारिः शिवरात्रौ वरानने। स्थिता सौ कालपर्यंते गृहीतो यम किंकरै

यातोनैनंसमारब्धःशूलमुद्गरपाणिभिः॥निर्दग्धंकश्मलंतस्यज्वलत्काष्ठमिवाग्निना॥१२॥
मनेनहूवचनंश्रुत्वाप्रयाताःसत्वरंगणाः॥शर्वंशंपरमीशानंशिवंशांतंनिरामयं॥१३॥ईश्वरउवाच॥
शीघ्रमानीयतांशुद्धःप्राप्तोपियमकिंकरैः॥यमदूतैर्नीयमानःपाशमुद्गरधारिभिः॥१४॥आनीयतांयम
मार्गेभ्यंसत्युक्तायमकिंकराः॥तावत्तेपिगणोरक्तामदीयंयमकिंकराः॥१५॥निष्यामस्त्रिवसान्निध्यंपि
शुभस्तेनयहूयं।गणोस्तेहनुमारब्धाःखड्गमुद्गरपाणिभिः॥१६॥प्रवृत्तंमवमहद्युद्धमन्योन्यजय
कांक्षिणां।यमदूतास्ततोभग्नागणोःशूलासितोमरैः॥१७॥छिन्नशीर्षभुजाश्चैककरपादोरुमेद्र
ता॥ऊरीकृतदेहास्तेकंदमानाःसुदारुणं॥१८॥याहियाहीतिभाषंतःप्रयातायमसन्निधौ॥स
कम्पमानास्तेतदाभीतामोचितस्तुपुयमेश्वराः॥१९॥निषादःसगणोर्नीतायत्रदेवोमहेश्वरः॥दृष्टमात्र
स्तुदेवेनमपायोगणैस्तागतः॥११॥दिव्यदेहधरोदिव्यकुंडलाभरणान्वितः॥तस्मैदत्तंमहेशे
नविमानंसर्वकामिकं॥२१॥दिव्यकन्यासमाकीर्णंनानारत्नोपशोभितं।प्रहारजर्जरान्दृष्ट्वा
दूतान्सुमहत्वचनदूवः॥२२॥धर्मराजश्चित्रगुप्तमुवाचक्रोधविह्वलः॥कस्मात्किंवपुरो
यातोनिषादोगीवघातकः॥२३॥किंकृतंतेनचित्रगुप्तविचारय।निरीक्ष्यपुस्तकंसोपितत्प
श्रात्वाशुभाशुभं॥२४॥चित्रगुप्तोधर्मराजमित्युवाचविचक्षणः॥धर्मबुद्धिंनजानातिधर्मोहमन

विंदति॥१५॥ तस्मात्तं कथं नीतो निषादः शिवसन्निधौ। चित्रगुप्तवचः श्रुत्वा परं दुःखमवाप्तवा
न्॥१६॥ गत्वा किं करोमीह जंतूनां पापकर्मणां॥ गत्वा निवेदयिष्यामि तन्निवेगं तु शिवायतः॥१७॥
एवमुक्त्वा गतः शीघ्रं यत्रास्ते शंकरः स्वयं। दृष्ट्वा तं देवदेवेशं स्तवमेतदुदीरयन्॥१८॥ नमस्त्रैलो
क्यनाथाय सृष्टिसंहारकारक। कालकूटविनाशाय कामविदाहिने नमः॥१९॥ प्रणम्य देवदेव
शं नानास्तोत्रैरनेकशः। एवमुक्त्वा धर्मराजो दंडवत्प्रणनाम ह॥२०॥ चरणाग्रे तु देवस्य दंडमु
द्रां न्यवेदयत्। अर्पितं दंडमालोक्य महेशो यममब्रवीत्॥२१॥ केनावमानितो धर्म केन ते विद्रु
तं कृतं। कुतो धिकारमुद्रां त्वं निवेदयसि मत्पुरः॥२२॥ यम उवाच॥ त्वद्गणैर्देवदेवेश गत्वा
पापिष्ठकारणात्। मदीयाः किंकरास्सर्वे द्या ताडिताः शक्तितोमरैः॥२३॥ जीवघाती निषादोसौ ज
न्मनि तिहृतसद्वः। धर्मेनोपार्जितं तेन न निष्कृतं यमशासनं॥२४॥ अयोग्यस्त्वं देवेश गणाश
[illegible] नीतस्त्वया किं व्याधस्सर्वथ
[illegible] जने। तेनाहमागतो देव त्यक्त्वा मुद्रां वदाम्यहं॥२५॥ नीतस्त्वया किं व्याधस्सर्वथ
[illegible] धर्मराजवचः श्रुत्वा भाषे परमेश्वरः॥२६॥ ईश्वर उवाच॥ गृहाण मुद्रां दंडं च नि
[illegible] पापिष्ठा ये दुराचारा निग्रह्यास्ते सदा त्वया॥२७॥ व्याधेन तेन वाकाम
[illegible] कृतं। ततो स्वपातकं नष्टमागतश्च ममान्तिकं॥२८॥ इत्याकर्ण्य वचो मुद्रां स्वीकृत्य च यः

॥ वक्ता ... मासस्याधिकारं प्रहर्षितः ॥१८॥ ... उवाच ॥ यदत्र माघधर्मेण शिवरात्रि
... भवतारव्यातं हादमेमहदद्भुतं ॥२०॥ यत्कृत्य मनुष्या व्रतमिदं ... ज्ञाना
... फलं ... महादेव व्रतस्य च विधिं वद ॥२१॥ महादेव उवाच ॥ फाल्गुने कृष्णपक्षे ... तस्य
... शिवरात्री व्रतं तस्यां कुर्वीत श्रद्धयान्वितः ॥२२॥ अहिंसासत्यसंकल्पो व्रतस्थश्च दयाप्र
मा अनसूयस्तथा वस्त्री चाति प्रमे ... भाषकः ॥२३॥ शांतात्मा क्रोधरहितस्सदैव गुरुभक्तिमान
जितेंद्रियो निवृत्तश्च पापेभ्यो व्रतमाचरेत् ॥२४॥ अर्णवा यदि कुंभ ... यतो हिमवानपि मे
नमंदरलंकाश्च श्रीशैलो विंध्य एव च ॥२५॥ चलंति वै कदा सर्वे निश्चलं हि शिवव्रतं ॥ अतस्तस्य
त्रयोदश्यां कृष्णायामेकभुक्तः ॥२६॥ मंत्रेणानेन गृह्णीयान्नियमं भक्तिमान्नरः ॥ शिवरात्रि
व्रतं ह्येतत्करिष्ये हं महाफलं ॥२७॥ निर्विघ्नमस्तु मे चात्र त्वत्प्रसादाज्जगत्पते ॥ रमश्च प्रदधत
रजनी ... वैवसमाहितः ॥२८॥ गृह्णीयाद्ब्राह्मण ... स्त्ववं नियमं वेदविद्भिः ॥ शिवमिष्टार्थ
... दृष्ट्वा त्वाचांतरशुचिरात्मवान् ॥२९॥ संकल्प्य वै व्रतं कुर्यात्पूर्वे घुः प्रातरवह्नि ततोऽह्न
... परमे भागे स्वगात्र आहृते द्रव्य ॥३०॥ स्नानं कुर्यात तैः कुर्याद्गृहे वाथ जलाशये ॥
स्नात्वा मध्यदिने नद्यां कृत्वा नित्यक्रियास्तुभाः ॥३१॥ प्रजन्म ... शसान्निध्यं गृहे वस्था

पयेच्छिवं ॥ पञ्चामृतेन स्नाप्यथ दध्ना सावधानतः परा ॥४२॥ चन्दनेनानुलेप्याथ दधात्स्वर्चां सुभक्तितः ॥ नै
वेद्यानि विचित्राणि दीपांश्चैव समन्ततः ॥४३॥ षडक्षरेण मंत्रेण पूजयेत्परमेश्वरं ॥ मंत्रैः पौराणिकै
र्वा पियावेत्याद्यैः ततः जपेत् ॥४४॥ शिवायेति नमः पादौ त्र्यंबकाय नमः कटिं ॥ उदरं भैरवायेति हृद
यं शंभवे नमः ॥४५॥ नागयज्ञोपवीताय नमः कंठं च पूजयेत् ॥ ईश्वरायेति मूर्द्धानं सर्वांगं सर्व
पते ॥४६॥ उमया सहितं देवमर्घ्य घै पूजयेच्छिवं ॥ मन्दारैर्मालतीभिश्च तथा धुत्तूरपुष्पकैः ॥४७॥
सिंदुवारैरशोकैश्च मल्लिभिश्च पाटलैः ॥ अर्कपुष्पैः कदंबैश्च शतपत्रातपामलैः ॥४८॥ अन्यैर्व
पोचितैः पुष्पैः फलैर्नानाविधैस्तथा ॥ २६ ॥ यद्येवं तु ईशं ... मासं मदर्चनं ॥४९॥ माघस्य कृष्णप
क्षेया निशि ... तेव चतुर्दशी ॥ तस्यां रात्रिः सम ... शिवरात्रिः समुद्भवा ॥५०॥ माघमासस्य शेषे या
प्रथमा फाल्गुने भवा ॥ कृष्णा चतुर्दशी सा तु ... रात्र प्रकीर्तिता ॥५१॥ फाल्गुनस्य कृष्णमासस्य ...
... पक्षे चतुर्दशी ॥ श्रवणेनैव युक्तात्र योग परमदुर्लभं ॥ ५२ ॥ तस्यां सर्वेषु ... गौरि
व सान्निध्यं ॥ तत्र गीतैस्तु नृत्यैश्च नानावादित्रसंगतैः ॥५३॥ पुराणशास्त्रश्रवणै ... जया
दिभिः ॥ बांधवैः सहितः कुर्याज्जागरणं व्रतं ॥५४॥ ... पूजां ... ना ...

अहैरग्रतस्तैर्वार्घं दद्याद्रात्रौ समाहितः ।नमः शिवाय सोमाय दद्यादित्यादि मंत्रतः ॥५५॥ मंत्रः॥
नमः शिवाय सोमाय सर्वयाय स्वधाय च । शिवरात्रौ मया दत्तं गृहाणार्घ्यमिदं प्रभो ॥५६॥ [illegible]
दिवक्तृ री शाय गृहाण त्वमर्घ्यं ।नमो सुरासुरेन्द्र निवासाय दत्तमर्घ्यं मया शिव ॥५७॥ व्योमके[illegible]
भ्यं व्योम्ना तमन्ध्यं भक्तापि पेणो नक्षत्रमालिने तुभ्यं तारकार्घ्यं नमोस्तुते ॥५८॥ दुःखदारिद्र्य रोगैस्तु [illegible]
ह पार्वती प्रिय । गृहाणार्घ्यमुमाकान्त शिवरात्रौ प्रसीद मे ॥५९॥ मयाकृतान्यशेषाणि पापानि मृदु
शंकर । शिव व्रतीक्षेपमां भक्तं प्रसीद तु मया सह ॥६०॥ नमः शिवाय शांताय कारणात्रय हेतवे । नि
वेदयामि चात्मानं त्वं गतिः परमेश्वर ॥६१॥ इति मंत्रः ॥ जागरित्वा च रजनीं प्रभाते स्नानमाचरेत् । प्र
पूज्य शिवं तु द्विरूपब्राह्मणान्भोजयेत्कु[illegible] ॥६२॥ प्रदद्याद्दक्षिणां तेभ्यो वित्तशाठ्यविवर्जितः । पा
रणां च स्वयं कुर्यात्सहितो निजबांधवैः ॥६३॥ एवं द्वादशवर्षाणि शिवरात्रिं समाचरेत् । आग
मोक्तविधानेन लभ्यते वांछितं फलं ॥६४॥ आदौ मार्गशिरमासि दीयोत्सवदिने यवा गृही
या माघ मासे तु द्वादशैव समुपाचयेत् ॥६५॥ एवं द्वादशवर्षे तु द्वादशे व्रतयोधनात् । आचार्य
शिवशास्त्रज्ञं ब्राह्मणांश्च विशेषतः ॥६६॥ आमन्त्र्य परया भक्त्या गृहे गत्वा तयोधनात् । आचार्य

॥ ऋ युक्तं च गृही ॥ त्वाम्बर ॥ द्वयं ॥ ६१ ॥ अगरु मेरुकं चन्दनं कनकं गन्धकुसुम ॥ आमत्स्यनिशितं नैवं
प्रभाते विमले पुनः ॥ ६८ ॥ गृहीत्वा भयलिंगं तु स्थावरं जंगमं पुन ॥ घृतेनाभ्यञ्जयन्नन्स्तुं धेमे त्रिक
दीपि ॥ ६९ ॥ पंचामृतेन दिव्येन स्नाप्य वो दूर्भ मादिभि ॥ ७० ॥ स्नापयेद्वारि कुंभानां सहस्रेण शतेन वा ॥
पंचाशता तदर्द्धेन स्नापये ॥ श्रीतलेनच ॥ ७१ ॥ चंदनेन विलिप्य च स्थावरं जंगमं तथा ॥ शतपत्रैर्जा
तपुष्पैः सर्वैश्चैत्युल्पपत्रके ॥ ७२ ॥ दीपान्दिक्षु च सर्वासु धूपंज्वाल्य सन्निनां स्तथा ॥ नैवेद्यमभिभर्त्सं
क्षीरखंडसमंडका ॥ गुडाढ्यं ॥ लड्डुकांश्चैव अन्नं नानाविधं तथा ॥ निवेदयेन्नत्वतानि
गुरुदेवतयाश्रितं ॥ ७३ ॥ दद्यात् तु गुरुरूपं जपकाले ॥ मंडलकं शुभं ॥ सुसूक्ष्माणि च वस्त्राणि ॥ राज्यं स
प्रदक्षिण ॥ ७४ ॥ द्वादशैव तु गोद घात्यभिधानादिकं नर ॥ गंधाढ्यैर्विविधैः सर्वान् ॥ सत्वसमागतान् ॥ ७५
दक्षिणामिश्च कुंभेश्च यत्नेनैव प्रपूजयेत् ॥ अथवा दक्षिणामेव प्रदद्याद्धनमान्वितः ॥ ७६ ॥
त्वा तु भोजयेत्सर्वान् गुरुं च तपस्विन ॥ ७७ ॥ समापयेद् व्रतं प्रीयतां मम मत्स्येश्वरः ॥
वादायन सर्वं समस्तं ॥ विसर्जयेत् ॥ पारणं व्रतं कृत्वा सुरवमासीत तद्दिने ॥ ७८
न्यायतं देवि सम्यग्यात्वा नैव भवेन्न ॥ चतुर्णां ॥ वर्णानां ॥ यत्नं सम्यक् प्रकाशितं ॥ ८० ॥ अप्यपरया

मुक्तो व्रतं कुर्वन्सुखी भवेत्। धनधान्यसमायुक्तः पुत्रपौत्रादिसंयुतः ॥८१॥ दीर्घायुः सुखिभुक्त्वा भोगा
न्संप्राप्नोति मनीषितान्। कालक्रमात्ततश्चापि ममसायातसमन्दताम् ॥८२॥ स्वरूपं ... स्वर्गं ...
रौत्रश शशिशेखर। ममस्थानमयमसायमुक्तो मत्पुरे वसेत् ॥८३॥ ततो मोक्षमवाप्नोति ...
पितृकुले भो इदं देवि मयाख्यातं शिवरात्रिव्रतं तव ॥८४॥ वाजपेयादिवशास्त्रयसंग छिद्रवमेद
श शिवव्रतीमदाख्यानं यः पठेद्वः मसन्निधौ ॥८५॥ शिवलोकमवाप्नोति शिवेन सह मोदते
दीक्षितं मम सान्निध्यं स्वर्गमोक्षमथापि वा। तदा कुर्यान्महाभागे मम प्रीतिकरं परं ॥८६॥ ॥इति श्री
शिवपुराणे पार्वतीमहेश्वरसंवादे शिवरात्रिव्रतकथा समाप्ता: ॥ ॥ ॥ ॥ श्रीः ॥ ॥ ॥
अथ निर्जलैकादशीव्रतकथा लिख्यते ॥ युधिष्ठिर उवाच ॥ श्रुत्वा बहुविधान्धर्मान्वैदिकान् ... मया
...यान्यथोद्दिष्टान्वै भवान्वक्तुमर्हसि ॥१॥ व्यास उवाच ॥ श्रुता धर्मादिकाः सर्वे वेदेषु ... धर्मानुष्ठा
कलौ युगे न शक्यन्ते ते वै कर्तुं नराधिप ॥२॥ सुखोपायमल्पधनमल्पक्लेशं महाफलं। पुराणा
नां च सर्वेषां सारभूतं वदामि ते ॥३॥ एकादश्यां न भुञ्जीत पक्षयोरुभयोरपि। एकादश्यां न भुङ्क्ते
यो न याति नरकं नरः ॥४॥ व्यासस्य वचनं श्रुत्वा कंपितोऽश्वत्थपत्रवत्। भीमसेनो महाबाहुः भी

वाक्यमभाषत ॥५॥ भीमसेन उवाच ॥ पितामह न शक्नोमि उपवासे करोमि किं । अतो बहुफलं ब्रूहि व्रत
मेकमपि प्रभो ॥६॥ व्यास उवाच ॥ वृषस्थे मिथुनस्थे वा शुक्ला ह्येकादशी भवेत् । उपोष्य सा प्रयत्नेन
तोयो ह्यजलवर्जिता ॥७॥ स्नानं चाचमनं चैव वर्जयित्वोदकं बुधः । उपभुंजीत नैवान्नं व्रतभंगो
यथा भवेत् ॥८॥ उदयादुदयं यावत् वर्जयित्वा जलं बुधः । अप्रयत्नेन तोयोऽप्य निर्जलं वर्जितेन ॥९॥
[illegible] आचमनं चैव वर्जयित्वोदकं बुधः । अप्रमादवाप्नुवंति द्वादश द्वादशीफलं ॥१०॥ [illegible]
[illegible] विमले द्वादश्यां स्नानमाचरेत् । जलं स्वर्णं दत्वा च द्विजेभ्यो यथाविधि ॥११॥ भुंजीत कृत
कृत्यस्तु ब्राह्मणैः सहितो वशी । एवं कृते तु यत्पुण्यं भीमसेन शृणुष्व तत् ॥१२॥ संवत्सरस्य या
एकादश्यो भवन्ति ताः । तासां फलमवाप्नोति अत्र मे नास्ति संशयः ॥१३॥ इति मां केशवः प्राह शंखचक्र
गदाधरः । अस्य व्रतस्य यत्पुण्यं तन्मे प्राह जनार्दन ॥१४॥ एकादश्यां निराहारे उपोष्य स्याद्यो व
जितं स्वर्णफलमाप्नोति यत्तच्छृणु वृकोदर ॥१५॥ सर्वतीर्थेषु यत्पुण्यं सर्वदानेषु यत्
सर्वदानेषु यत् पुण्यं तदस्या समुपोषणात् ॥१६॥ संवत्सरे तु याः संति शुक्लाः कृष्णा वृकोदर ।
उपोषिता तास्तास्तु सर्वास्तु एकादश्यो न संशयः ॥१७॥ धनधान्यप्रदा पुण्या पुत्रारोग्यसुखप्रदाः ॥ [illegible]

नरः व्याघ्रुन्येति वै [illegible] यं ब्रवीमि ते ॥१७॥ यमदूता महाकायाः करालाः कृष्णपिंगल दंष्ट्राः घोररौद्रा
मरणोद्भूत्प्णावरः ॥१८॥ नात्तियांति नरं व्याघ्र वैकादशपा मुयोषणात् ॥ पीतांवरधरः सौम्यः चक्र
हस्त मनोजवः ॥ अंतकाले नयत्येनं वैष्णवावैष्णवपुरं [illegible] त्सर्वं प्रयत्नेन सो [illegible] ता वर्त्तव्य
ता ॥ [illegible] नंधे नुं अथादत्वा सर्वपापैः प्रमुच्यते स्वां पुराणे ॥ तस्यां सशर्करं जलं दत्वा मृतं जेष्ठे
मासि नयः श्रेष्ठ्यो ज्ये कादशी शुभा ॥ निर्जलां समुपोष्यात्र जलकुंभान्सशर्करान् ॥२२॥ प्रदाय विप्रमु
ख्येभ्यः स्नायत्र यविवर्जितः ॥ विष्णुलोकमवाप्नोति मोदते [illegible] सन्निधौ ॥२३॥ [illegible] इति निर्जलैका
दशीकथा ॥ ॥ ॥